

№ 13

12 აპრილი 1915 წ.

თბილისის
მიმდებარე სალიტერატურო-მეცნიერო

წლიური ფასი

≡ 5 მან. ≡

სოფელ კვიციანის საზოგადო-ეკონომ.

ცალკე ნომერი 10 კაპ.

მიური და სალიტერატურო შურონი

რედაქცია ღიაა 9—3 საათამდე.

წელიწადი მართვად

მისამართი: თბილისი, გაბაევსკი პერ. № 3 რედაქცია „კლდე“. დეპოზიტის: თბილისი კლდე.

ავსტრიელი ჯარისკაცები თბილამურებით.

1. ომი და ჩვენი მატიაზე.—**შამქორისა** 2. ოსეთის ხელთნუკა ჩამოშორება.—**ქართ-
ლელისა**. 3. „განათლების“ სკოლის განხლების გამო.—**ხანდრო შვილისა**. 4. ძვე-
ს ბ რ ჩ მ მ ი: ღზედ წასწერი ღქსი.—**მელანიასი**. 5. უზრუნველ ქართველის დღიურიდან.—**გ. ახ—
ელისა**. 6. სხვა და სხვა ამბები. 7. გერმანიაში.—**X-სა**. 8. **ქართული** მედიას
რადში.—**დიოგენისა**. 9. წერილი რედაქციის შამართ.

ომი და ჩვენი მატიაზე

VII

აჭარელების საქმე მოტრიალდა. 1 აპრილიდან ბათუმის გენერალ-გუბერნატორის განცხადებით ნება ეძლევათ გახიზნულნი დაუბრუნდნენ კერას და დაიწყონ მუშაობა. გაცივებულ კერის, გაოხრებულ და განიავებულ სარჩოს, დანგრეულ სახლ-კარის და შეწყვეტილ მეურნეობის აღდგენა. ფეხზე დაყენება აღვილი არ არის. ჩვენც ნება დაგვრთეს ჩელი გაუწოდოთ უბედურობაში მყოფ მოძმეთ და მოვალენიც ვართ, რითაც კი შეგვეძლება, შეუმსუბუქოთ ტანჯვა. მაგრამ აჭარის საკითხი დღეს სხვა მხრივ გვინტერესებს.

ქართველმა საზოგადოებამ კიდევ რომ შესძლოს ისე მთლიანად აუნაზღაუროს დარბეულთ გაწყალებული ქონება, რაიმე მისტიური ძალის წყალობით დაუბრუნოს და დაეცხროს აუტანელი წყლული და იარა აჭარის ამბავი მაინც ისტორიულ ფაქტათ დარჩება, ბევრს რაშეს ეტყვის ჩვენის ცხოვრების მომავალს ისტორიკოს, გასაკუთრებით ჩვენ ეროვნულ შეგნების, ჩვენი პოლიტიკური სიმწიფის დასახასიათებლათ. ჩვენ ვფიქრობთ აჭარის საკითხი მეტად საინტერესო დოსაქრობას უწევს ჩვენს საზოგადოებრივ პოლიტიკურს აზრს, და დარწმუნებული ვართ, რომ მის განხორციელებას დიდი მნიშვნელობა აქვს და ექნება ქართველ ხალხის ეროვნულ შეგნების და პოლიტიკურ აღზრდის საქმეში როგორც დღეს, ისე სამერმისოთ.

ყველამ უწყის, რომ არავითარი სფერო კაცობრიობის თეორეტიულ მოქმედებისა არ არის ცხოვრების სინამდვილესთან ისე მჭიდროდ დაკავშირებული, როგორც პოლიტიკური მისწრაფება, პოლიტიკური აზრი ადამიანისა. მისი კულტურული შეგნება, მისი იმედი და უიმედობა საკუთარი ძალისა, უკმაყოფილება აწმყოთი და მისწრაფება უკეთეს მომავალისაკენ, იმედიანობა, ცხოვრებაში

რაიმე აზრის და სხვა—ყველაფერი ეს თავის საუკეთესო გამომთქმელს პოლიტიკურ აზრში, პოლიტიკურ პროგრამაში ჰპოვებს ხოლმე. და, თუ ამ მხრივ შევხედავთ აჭარის საქმეს, მტრის საქციელს და ჩვენ საკუთარს დამოკიდებულებას მისდამი, მეტად მწარე ტკივილებს და მძიმე ქენჯვნას განგვატდენებს იგი, განგვატდენებს, რადგან იგი ნამდვილი სარკეა, სადაც საკუთარს უსუსურობს, პოლიტიკურად ფეხ-აუდგომლობას დაფინახავთ ნურავინ იფიქრებს, რომ ჩვენ ბოდიშის მოხდა ან გაქარწლება გვინდოდეს იმ სამართლიან საყვედურისა, რომელთაც მოგვამართეს პატივცემულმა აჭარელმა მოღვაწეებმა. პირიქით, ჩვენ სავსებით ვიღებთ ამ საყვედურს და ჩვენის მხრივ გვინდა მიუთითოთ ჩვენ საზოგადოების არამც თუ მართო ისეთ ფაქტზე, რომელიც ახასიათებს ჩვენ დანაშაულობას აჭარელების წინაშე, არამედ—ისეღბედაც რომელიც ჩვენი საზოგადო ცხოვრების მშვენიერი დამხასიათებელია. აჭარის საქმე მართო ჩვენი დანაშაულობის მოძმეთა წინაშე მთქმელი კი არ არის, არამედ იგი საუკეთესო მოწმეა იმისა, რომ არავითარი პოლიტიკური აზრი არ გვაბადია, არავითარი პოლიტიკური პერსპექტივა არ გვაქვს. თითქოს ჩვენ ცხოვრებას იქამდის არ მივხწიოს, რომ მას ერთნაირი ეროვნული პოლიტიკური აქტივი ჰქონებოდეს, გავლებული და ნათლად წარმოდგენილი ჰქონოდეს ხაზი, რომელზედაც უნდა იაროს ეროვნულ ზრახვათა და მისწრაფებათა განხორციელების საქმემ. არ არის ეროვნული პროგრამა, რომელიც მოყვასს სულს ჩაუდგავს და მტერს ანგარიშს გააწვეინებს. და, თუ სწორედ ამ ეროვნულ აქტივის უქონლობამ დაჰბადა ის, რომ ყველამ რა ნახა სოფელი უძალდო შ გ უჯოხოთ მოინდომა გავლა, ეს აზრი, ნება მომეციოთ, ყველასათვის ცნობილი ფაქტებით განვმართო; ყველას ახსომს, რომ ლაპარაკი აჭარელთა ლალატის შესახებ, რასაც ასეთი ამბავი მოჰყვა, კერძო მითქმა-მოთქმის სახით დაიწყო, თითქოს კილოს კითხვა უნდოდათ ჩვენთვის სად ვიყა-

ვით მაშინ? რატომ არ წავდექით და პასუხი არ მოვითხოვეთ ერთხმად, როგორც ერთგულმა ერმა, რომლის ერთს საუკეთესო ნაწილს ასეთი სახიფათო ბრალი ედებოდა? შემდეგ, როდესაც სხვამ ხმა ამოიღო, როდესაც უდანაშაულო მსხვერპლმა და უსამართლობამ თვითონ ააღაპარა ყველანი და ჩვენ თითქმის გვიკარნახეს, რომ შეგვეძლო ხელის გაწოდება — ჩვენ რაღაცა გაუბედავობას, შიშინაობას ვიჩენდით და ვიჩენთ.

თუ ერის ნაწილის შელახვამ თავის გამოდება ვერ გამოიწვია ჩვენში — აშკარაა თუ რა ფისის ეროვნული შეგნება გვქონია და ისიც ნათელია რად აგვიგდეს ასე აბუჩათ! აი, ასეთის სახით დაგვანახა ჩვენი ეროვნული შეგნება აჭარის საქმემ და იგი დღეს ისედაა უფაშია, რომ მას კიდევ შეუძლიან, თუ გვაბადია კიდევ უნარი სიცოცხლისა, აამოძრავოს ეროვნული ძალა, გააღვივოს ეროვნული შეგნება. საჭიროა მეტად დაფიქრებით და გონიერათ მოვიხმაროთ მოცემული უფლებები — ერი დავრახმით ნაწილის ტანჯვის შესამსუბუქებლად. საჭიროა რომ დახმარების განხორციელებაში მთელს ერს მივალდებინოთ მონაწილეობა და და ყველა კუთხე ჩვენი ქვეყნისა თანამოზიარე გავხადოთ ეროვნულ სხეულის საუკეთესო ნაწილის უბედურებისა. მხოლოდ ამ გზით შევძლებთ საქმეს სერიოზული და სასურველი სახე მიეცეთ, თორემ თუ საქმე — ინტელიგენტთა „გულის შეტკივნით“ გათავთა, კვლავ გავიმეორებთ იმ ეროვნულ უბედურებას, რომელიც თან სდევს ჩვენს ნასწავლ კლასის ისტორიას. ეს უბედურება ის გახლავთ, რომ ყველა საზოგადოებრივმა იდეალებმა პოლიტიკურმა იმედებმა და ზრახვანმა, რომელთაც კი ადგილი ჰქონდათ ამ ასი წლის განმავლობაში ჩვენ ცხოვრებაში გაიფრქვინეს საქართველოს პოლიტიკურ ცაზე რაღაცა შემთხვევით და უცხო მნათობებად, რომელთა ცქერით ხოლოდ ინტელიგენცია იკლავდა ოცნების ჟინს, ხალხის გულისათვის კი შეუმჩნეველი რჩებოდნენ. პოლიტიკური იდეალები — ინტელიგენციის გემოვნების ნაყოფი იყო და ინტელიგენციას არ გასცილებიან თავის გავლენის გავრცელებით, ხალხი თითქმის სულ მუდამ გარეშე რჩებოდა და მით თვით იდეალებსაც უშინაარსობა, უცოცხლობა ეტყობოდათ. როგორცა და სადაც სჩნდებოდნენ, იქავე ჰქრებოდნენ. ინტელიგენცია გენერლობდა, შტაბი პროექტებს სწერდა, აღმასრულებელი, ჯარის-კაცთ კი მათი არაფერი არ ესმოდათ. არა ყოფილა ცდა გამოენახათ ისეთი კონკრეტული

ნიადაგი, რომელზედაც შესაძლებელი ყოფილიყო ერთობა ხალხისა და ინტელიგენციისა, ეროვნული იდეალის აშენება. დაზარალებულ მოძმეთა დახმარება, ჩვენის ღრმა რწმენით, მუქად ხამადლო ნიადაგს შეადგენს ამ შეგნებისთვის — და სწორედ ასედაც უნდა გამოვიყენოთ იგი.

ისტორიული თვისებანი და ხასიათი ჩვენის ხალხისა საუკეთესო თავდებია ამისა! და სწორედ ამ ხალხის თვისებებზედ უნდა აშენდეს ეროვნული შეგნების იდეა, გადაჭარბებული არ იქნება, თუ ვიტყვი, რომ ძნელად მოიპოვება მეორე ისეთი ხალხი, როგორც ქართველობა, რომელსაც იმდენი საზოგადოებრივ გრძნობით და ინსტიქტით სავსე ჩვეულებანი და ჩვეულებით დალოცვილი დაწესებულებანი მოეპოვებოდეს, რამდენიც ქართველებს.

რიგრიგა, მამითადი, შესაწევარი, ოჩხარი, დიდება და სხვა ყველაფერი ეს, ფუძე თვისებანი ქართველნი ხალხისა, ისედა სიმპატიურს და ძვირფას ელემენტს წარმოადგენენ ეროვნულ შეგნებისათვის, რომ სწორედ ამ თვისებებს უნდა მივმართოთ, და დღეს ხომ სწორედ ეს თვისებები, მეზობლის გაკითხვა, არის საჭირო! უნდა მივმართოთ ხალხს და მოვითხოვოთ მისი თანაგრძნობა აჭარელებისადმი ისე, როგორც თხოულობს ამას მეზობელი მეზობლისაგან და ხალხიც მოვალეთ ჩასთვლის თავის თავს, რადგან ამ მოვალეობის შეგნება მას ისტორიულად აქვს შესისხლ-ხორცებული. ასეთი თანაგრძნობა აჭარელებისადმი, რაშიაც უნდა გამოიხატოს იგი — ერთი ჯამი ფქვილი, ერთი გროში ფული, მუჭა ლობიო თუ მარტო კეთილი სიტყვა იქნება — დიდს ნაყოფს მოიტანას. გარდა ნივთიერ დახმარებასა იგი მეტად სიმპატიურ შეგნებას დააბადებს, ეროვნული იდეა გასცილდება ვიწრო წრეს „განათლებულებისას“ და ხალხის მონაწილეობით ცხოველ-მყოფელი და ძლიერი შეიქმნება! ეს იქმნება პირველი, მაგრამ გაბედული და საღი ნაბიჯი, რომელიც მისცემს ქართველ ხალხს პოლიტიკურ პერსპექტივას, პერსპექტივას აღმოცენებულს ისტორიულ სამშობლო ნიადაგზე და ასე საჭიროს დღეს, როდესაც არ არის ხალხი დედამიწის ზურგზე, რომ ეროვნულ ოცნებადა და ზრახვათა განხორციელების სურვილის მორევში არა სცურავდეს! განსაკუთრებით ჩვენს გარშემო ისე ძლიერია ასეთი სურვილები, რომ შთანთქმავს გვიქადის და ამისათვის არის საჭირო სწორედ მოწინააღმდეგე აქტივის ქონება. თუ სხვას არავითარი საბუთი, გარდა კიცი-ქამიაობისა არა აქვთ და რაღაცა კი

ანხორციელებენ, რატომ ჩვენ არ უნდა წარმოვთქვათ ის, რაც შეადგენდეს ისტორიულს სიმართლით სავსე ანდერძს და ისეთ პირობებს, ურომლისათაც ქართველი ხალხის მომავალი ძნელი საფიქრებელია.

ტრაგიზმი ჩვენი ისტორიისა გახლდათ ის, რომ გასავალი სახელმწიფოს ზრდისათვის არ გვქონდა. შავი ზღვა უფრო კულტურისა და ხალხს ეკავა ხელში თავის ახალ შენებით. კასპიის ზღვით და ჩვენი ქვეყნის შუა კი უდაბნო, ხრიოკი ადგილნი, არამც თუ არ იზიდავენ ქართველის გულს, არამედ შეუჩერებლივ უგზავნიდა სხვა და სხვა ურდოებს, რომლის წინაშე ქართველებს მხოლოდ მოგერებითი მოქმედება უნდა ეწარმოებინათ. ასე იყო კარ-ჩაკეტილი ქართველობა, მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ ქართველი ოდესმე შერიგებოდეს ფატალურ აუცილებლობას აზრს და იმედი დაჰკარგოდეს ბორკილის დარღვევისა, სახელმწიფოს ბუნებრივ ზრდისათვის ადგილის მონახვისა. განა ამის საუკეთესო მთქმელი დიდებული შოთას უკვდავი გმირები არ

არ არიან თავის უსაზღვროთ მოხეტიალე სულით, მსოფლიო ძვებით? თითქოს ერის დიდი ხნით შეხუთულ სულს და გენიას გადაერღვიოს ბუნებრივ საზღვარი და ღსნა ეპოვოს! აი აზრი ჩვენი ისტორიისა! აქარის უბედურება ~~დასაძვინ~~ უნდა შეიქმნას ეროვნულ შეგნებისა, უნდა იქცეს საღსრად ისტორიულ მისი ის ერის სულად ქცევისა. აქარას მოსდევს ლაზისტანი—აკვანი, სამქედლის ჩვენი წარსულისა. და თუ დღეს სხვები ეპოტინებიან ლაზისტანს და თავის სურვილებს გარდა ისტორიულ და ეთნოგრაფიულ სიყალბისა, აღბად, იქ მცხოვრებთა ფიზიკურ ამოქლეტაზედაც ამყარებენ რადგან მასსა, რომელიც უნდა შესცვალონ კულტურულად და ეკონომიურად უფრო მაღლა სდგას მასსაზე, რომელიც უნდა ჩაასახლონ; რატომ ჩვენ არ უნდა გვქონდეს ეს პოლიტიკური მისწრაფება, თუ მას ამართლებს ისტორიული წარსული და დღევანდელი საჭიროებანი ქართველი ერისა. აი ასეთის სახით შედის ჩვენ მათიანეში აქარის უბედურობა!

შამქორი.

ოსეთის ხელოვნური ჩამოშორება

(ზ. ჭიჭინაძის წიგნის გამა*)

რაც საქართველო რუსეთს შეუერთდა, პოლიტიკურ მშართველთა მთელი ყურადღება იქითკენ იყო მიქცეული, რომ ხელოვნურად ჩამოეშორებინათ ჩვენი შემადგენელი პროვინციები, თუნდა ქართველთა ისეთი შტოები, როგორიც არის სამეგრელო, აქარა და სხვა. „Divide et impera“—აი მთელი პოლიტიკის სარჩული.

თუ ეს ასე იყო ჩვენს ბუნებრივ შტოებზე, თუ ასე უდიერად მოგვეპყრნენ ჩვენს საკუთარ სისხლ-ხორცთა შესახებ, რა იქნებოდა უცხო, მეზობელ ერთა თავს, სადაც საქართველოს კულტურა მეფობრივ გავლენას ახდენდა, ეს ადვილი წარმოსადგენია. ოსეთი, მაგალითად, ისტორიულად არამც თუ მოსაზღვრე, თითქმის ჩვენს ერთგვარ შემადგენელ ნაწილს შეადგენდა. ჩვენს წინაპართ უხსოვარ დროიდან ჰქონიათ მჭიდრო დამოკიდებულება. ქრისტიანობის შეტანა რომ არ ეიანგარიშოთ,

საკმარისია გავიხსენოთ ჩვენი ისტორიის პერიპეტეები, დიდი მეფენი საქართველოსი, როგორც ვახტანგი, ბაგრატ მეოთხე, დავით აღმაშენებელი, დიდი თამარი და ნრავალი სხვანი, რომელნიც არამც თუ მტრულად, პირიქით, მოყვრობით სცდილობდნენ ოსეთი საქართველოს ვასალად გაეხადნათ. ასეა თუ ისე, ჩვენ და ოსები უძველეს დროიდან კეთილ უკუხობლობდით. ჩვენი კულტურა მათზე ისე ძლიერი იყო, რომ დღესაც მრავლად ნახავთ მთებში ეკლესიებს ქართული წარწერებით. წირვა-ლოცვა, ძველად მიწერ-მოწერა სულ ქართულ ენაზე თუ არა, ქართული ანბანით მაინც ჰხდებოდა. ეს გავლენა ისე ძლიერი იყო, რომ თვით მეჩვიდმეტე საუკუნეშიაც კი, როდესაც ოსეთის ერთ ნაწილში ისლამის სარწმუნოებამ მოიკიდა ფეხი, ვერ შესცვალა ჩვენი დამოკიდებულება, ვერც ერთს ისტორიულ ნაშთს ვერ იპოვნით სპარსული ან არაბული წარწერით.

მაგრამ აი, დაჰკრა დრომ, მოხდა საქართველოს რუსეთთან შეერთება. ამ მომენტიდან იწყობა

*) იხ. ზ. ჭიჭინაძის „ოსეთი ქართული წინგებათ“.

რუს პოლიტიკოსთა მიერ საქართველოს კულტურის გაქვლევა; იკარგება მრავალი ისტორიული ნივთი, უპატიოთ ეპურობიან ჩვენს ხელ-ნაწერებს, სიტყვით თუ საქმით ჰსურთ ერის შეურაცხყოფა, რათა აჩვენონ, რომ საქართველოს არა ჰქონია რა წარსულშიო. ოსებთან გაცნობამ ჩვენი კულტურის შესახებ მათ ბევრი რამ უთხრა, მაგრამ ვის რად ებრძანებოდა საქართველო! არა, მისი ავტორიტეტი ყოველგან უნდა დაეცათ და გაექარწყლებინათ. და აი, ოსეთსაც, მეორმოცე წლებიდან ჩასჩინებდნენ, რომ ისინი „არა ისტორიული“ ერი არიან, მათი წარსული ველურ ხალხის წარსულია, ხოლო ან-ბანი რომელიღაც ღმერთ გამწყრალ „თხას შეუქამია“. მუდმივმა პროპაგანდამ, მართლაც, შეცდომაში შეიყვანა ოსობა. მათ დაიჯერეს, უარჰყვეს მამაპაპეული ამავი, შეუდგნენ საღვთო წიგნების მოსპობას, თუმცა, საბედნიეროდ, აქა-იქ ისტორიულ ნაშთად კიდევ მოიპოვება „ლოცვანი“ და „ლიტურღია“, — (რამდენიმე ეგზემპლიარი მინახავს დ. ცხინვალში, ს. ქემერტში და ვიცი კიდევ, ს. დ ვისთან რა ინახება). რაკილა მოსპეს ჩვენი ან-ბანი, მთავრობა იძულებული შეიქნა სამაგიერო მიეცა, და ეს მაგიერი მის ნაცვლად რომ ორიგინალი ყოფილიყო, ისევ დატკეპნილ გზაში დაინახეს, აიღეს, არც აცივეს, არც აცხელეს და სლავიანურ-ლათინურით შეხანხლეს ახალი ვითომ და „ოსური“ ან-ბანი, თუმცა იძულებული გახდნენ ჩვენგან რამდენიმე ასო ესესხნათ ან-ბანის შესავსებათ.

რომ ახალ ნამყენს მაგრად გავდგა ფესვი, ოსეთში მრავლად მოჰფინეს სამრევლო სკოლები. ქართული ამოიფხვრა. მაგიერად რუსული შემოვიდა, ბევრგან მუნჯური მეთოდითაც კი. პროპორციანულად ოუ ავიღებთ, დავინახავთ, რომ ოსებში მეტი სკოლები დაიხსნა, ვიდრე ქართლში. მთავრობამ საგანგებო ნივთიერი დახმარებაც კი აღმოუჩინა სწავლა-განათლების მიღებაში. ანითი აიხსნება, რომ მაგალითად, ჯავისხეობამ უფრო მეტი სტუდენტობა გამოხარდა, ვიდრე მთელი გორის მაზრის ქართულ-სოფლებმა. მაგრამ საკითხი ისევ საკითხად დარჩა: რა ნაყოფი მოაქვს ასეთს ნაძალადეგ „განათლებას?“ პრაქტიკულად თუ შევხედავთ, დავინახავთ, რომ ძალიან ნაკლები. მოსწავლეთა მეტი ნიწილი არაბუნებრივ ნიადაგზეა, ასეთი „სამშობლო“ ან-ბანით ისინი უფრო ჩამოშორდნენ სამშობლო ნიადაგს. ბავშვი წერილობით ვერას გააგებინებს მშობლებს და პირიქით, მშობლები — ბავშვს. ახალთაობას კიდევ ასე ჰგონია, ვითომც ოსეთის ისტო-

რია მართლა ამ შავბედითი პოლიტიკის გამეფებლად იწყება. სახელდობრ 1840 წლიდან, როცა ქართულ კულტურის გათიშვა დააწყეს და ოსეთიც არა ისტორიულ ერად გამოაცხადეს, როგორც უკულტურო ერი, უცნობი რუსულ-ნაშთის გვირგვინი ამ პოლიტიკისა როგორც ოსეთის უროვნული შეურაცხყოფა იყო, ისე ჩვენი ჩამოშორებაც...

მაგრამ ვიდრე ამის სიმპტომებს სავსებით აღვნიშნავდე, ვიდრე საწინასწარმეტყველო ხახებს ჩამოვუსვამდე, მე მსურდა მიმეთითებინა ქართველ მკითხველთათვის საზოგადოდ და ოსებისთვის კერძოდ, ყურადღება მიექციათ. ზ. ჭაჭინაძის ახალ გამოცემისთვის „ოსეთი ქართული წიგნებით“. მართალია, მეცნიერული თვალსაზრისით იგი მხოლოდ მასალათა და ისიც ნედლე მასალათა ხსოვის მეტს არას წარმოადგენს, მაგრამ ღირებულება ამ წიგნისა სწორედ ამ „სინედლეში“ უნდა ვეძიოთ. დაკვირვებულ მკითხველი ამ მასალის მიხედვითაც კარგად დაინახავს თუ რანი ვიყავით გუშინ ჩვენ და რა მეზობლობა გვქონია ოსებთან. ეს მასალავე დაგვანახებს არსებულ პოლიტიკის სიმანვილეს, რაც ორპირადა სჭრის და ორივე მხარეს, ქართველებსა და ოსებს, ერთგვარ ჭრილობას გვაყენებს. ოსების მიერ იძულებით ამ გზის არჩევა ხელოვნურად დაგვაშორებს ერთ ურთისაგან, თქმა არ უნდა, ჩვენი და მათი მომავლის არა საკეთილდღეოდ...

ქართლელი.

„განათლების“ სკოლის განახლების გამო

ჩვენ წერილებში, რომლებიც უძღვენით საშუალო სწავლა-აღზრდას ჩვენში, ჩვენ ვცდილობდით დაგვემტკიცებინა, თუ რა მავნებელი შედეგები ჰქონდა ერისათვის მიღებულს და გამეფებულს საშუალო სწავლა-აღზრდის სისტემას. ჩვენ ლაპარაკი გვქონდა მხოლოდ სავაჟო გიმნაზიებზე. იგივე ითქმის ქალთა საშუალო აღზრდაზედაც: იმავე გვარის, იმავე აზრით დაარსებული სასწავლებლები, უფრო მავნე შედეგებით ჩვენთვის, გიმნაზიები არამც თუ ხელიდან გვაცლიან, გამოუსადეგარ პასიურ ელემენტად ზრდიან ჩვენ ქალებს, არამედ მათ ისეთ კულტურულ და გონებრივ დონეზე და გუნებაზე

აყენებენ, რომ საფრთხე ხდებიან ჩვენი ეროვნულ ცხოვრებისათვის. თუ მივიღეთ მხედველობაში, რომ ოჯახი ერის საფუძველია, და ოჯახის ბურჯად კი ქალი — დედა ითვლება, მეტადრე დღეს, როდესაც მამაკაცი სრულიად გართულია არსებობისათვის ბრძოლაში და მთელი აღმზრდელია ქალს აწვება თავზე, მაშინ აშკარა იქნება რა დიდი კვალი სიმახინჯისა უნდა დასტოვოს ეროვნულ ცხოვრებაზედ ასეთმა აღმზრდელმა. იშვიათად შევხვდრვიართ კერძოთ, და ჩვენი საზოგადოებრივი ცხოვრება, ხომ არც კი იცნობს ისეთ სწავლა მიღებულ ქალს, რომელსაც ეროვნული მოვალეობა ოდნავა ჰქონდეს წარმოდგენილი და თავის მოქმედებას იმას უქვემდებარებდეს. თუ შეხვდებით ბედნიერ გამონაკლისთ ამ საერთო მოვლენიდან და ჩაუკვირდებით საქმეს, უეჭველად ერთ დასკვნამდე მიხვალთ: ოჯახი ყოფილა საღი ეროვნულად, გამათახსირებელს სასწავლებელს ვერ დაუძლევიან ოჯახის გავლენა და თუ შერჩენია ქალს ეროვნული მოვალეობის შეგნება — მხოლოდ და მხოლოდ ოჯახის წყალობით.

ამიტომ არის, რომ გამრავლდა „კარტველი კალობა“, მნიშვნელობა და ძველი პატივისცემა დაჰკარგა ჩვენში, სრულიად გაინთხა, უფერული გახდა და მხოლოდ ამ ბოლო დროს ხმა ამოიღო მისმა მცირე ნაწილმა და საჭიროდ სცნო ქართველ ქალთა საზოგადოება დაეარსებინა. ის ვინც გაზდილა გიმნაზია-პანსიონებში და გიმნაზიის გავლენას სრულიად დაუძლევიან ოჯახის გავლენა — ჩვენი ხელიდან სამუდამოდ არის წასული, არავითარი სარგებლობა ეროვნულ საქმეს მათგან არ ექნება. იქნება პარიზის, ან რუსეთის რომელიმე დედა ქალაქში, თეატრის სცენაზე ფებს ლამაზად სწევენ, მსახიობობენ, მაგრამ ჩვენს ეროვნულ ცხოვრებას ამით არაფერი არ ემატება და ჩვენ კი მხოლოდ ეროვნული სარგებლობის თვალთ უცქერით სკოლას.

უეჭველია დაწყებული მოძრაობა სკოლის საქმეში მარტო სავაჟო სასწავლებლების რეფორმებს არ იკმარებს და ქალთა აღზრდასაც სასურველ გზისაკენ მიჰბრის. სიმპტომები ასეთი მოვლენისა უკვე არის. ჩვენის საზოგადოებისათვის ცნობილ „განათლების“ სკოლის ხელმძღვანელთ სწორედ ეს აზ-

რი ახელმძღვანელებს. როგორც ვიცით მათ განუზრახავთ დღევანდელი სკოლა სემინარიით შესცვალონ და მკათათვის კანონის ძალით სწავლა ქართულ ენაზე შემოიღონ. მეტად სიმპატიური აზრი საღ პედაგოგიურ დებულებებზედ, მსახიობლო აღზრდაზე, დამყარებული სრული თავდებია იმისა, რომ საქმემ დიდი ყურადღება უნდა დაიშახუროს და შესაფერი გავლენა მოიპოვოს ჩვენს საზოგადოებაში. სახალხო სკოლების მასწავლებელთა აღზრდა — რასაც ისახავს აზრად სემინარია — ეს მეტად დიდი და მნიშვნელოვანი საქმეა ჩვენთვის. რამდენი ხანია არსებობს ჩვენში სახალხო სასწავლებლები და მათი ნაყოფი ყველამ უწყის, ჩვენ არ მოგვეპოვება „მწიგნობარი“ ხალხში, აღზრდილი ამ სასწავლებლებში, არ მოგვეპოვება იმიტომ რომ სხვა აზრით იგზანება და სხვა მომზადებით მიდის იქ მასწავლებელი.

თუ მივიღებთ მხედველობაში, რომ ხალხში ცოდნის შეტანა, ხალხურ მწიგნობრობის გამრავლება — არის ფუძე ეროვნულ კულტურულ ცხოვრებისა, მაშინ აშკარაა თუ რა ცხოველყოფელს და წმინდა აზრს ისახავენ „განათლების“ სკოლის ხელმძღვანელნი. საქმე მეტად სიმპატიური და დიდია და დანაშაული იქნება, რომ საზოგადოებამ შესაფერი თანაგრძნობა და დახმარება არ გაუწიოს. უპირველესად მეტად სასურველია სასწავლებელში მოსწავლეთა ის შემადგენელობა დარჩეს, რომელიც დღეს არის, მაშასადამე სწავლის ფულის მომატებაზე ფიქრი შეუძლებელია; სასწავლებლის გარდაქმნა კი დიდს ხარჯს გამოიწვევს და აი იქ სწორედ საზოგადოებამ უნდა მოიხადოს თავისი ვალი. დროა, შევიგნოთ ჩვენი სარგებლობა და ჩვენი დანახარჯი სწავლა აღზრდის საქმეში მართლა იქით მივმართოთ, საიდანაც სარგებლობას, ცხოვრების გაუმჯობესებას ველით. ამიტომ გონიერება მოითხოვს, რომ ჩვენ საზოგადო დაწესებულებათა ათასობითი სუბსიდიიდან მცირე ნაწილი ამ ფრიად სიმპატიურ საქმისათვის მივმართოთ! გვეყო აზდენი ბაღყინ მოხელეთა ზრდა, დროა, დრო საქმესაც მივხედოთ!

სანდრო შვილი.

ძეგლზედ წასა- წერი „ლექსი“

(პატარა ამბავი) *

V

თავის სიცოცხლეში ერთად ერთბელ ჩავარდა განსვენებული ნივთიერსა და უფრო კი ზნეობრივ გაჭირვებაში. ეს სწორედ მაშინ მოხდა, როცა ქალაქ თბილისში „ახალი“ კლუბის გახსნას აპირობდნენ.

განსვენებული ხშირად შესჩივოდა ხოლმე თავის ერთგულ ნინიას: „ჩვენ, ქართველები, არ ვარგევართ, ყველა ხალხს უკან ჩამოვრჩით; ჩვენი უნარი ვერსად გამოვვიჩენიაო. აგე, შეჰხედე, ჩვენი ზნეობელი სომხები რასა შვრებიან! იმათ უყვართ ფულები და აქვთ უნარი ფულების მოგებისა და რომ გამოიჩინოს ეს უნარი, აარსებენ ბანკებს, სავაჭრო სახლებს და იგებენ აუარებელ ფულებს. ჩვენ, ქართველებს, კი შნო არაფრისა გვაქვს; ჩვენი ბუნების წინააღმდეგ მივდივართ და ემოქმედობთ. ჩვენი ბუნების თვისებანი და უნარი ქეიფისა და ფულების დაუზოგველად ხარჯვაა და აქამდის გონს ვერ მოვედით, რომ ჩვენც სომხებსავეით დაგვეარსებინა ისეთი რამ დაწესებულება, საცა შეძლება გქონოდა გულუხვად გეხარჯნა ფულები და ამასთანავე შენი განის კაცს დაენახა, თუ როგორ ატარებდროს და როგორ დაუზოგველად ხარჯავ ფულებს. ძლივს ეხლა გამოჩენილა ვიღაცა ჭკვიანი და მადლიანი კაცი ჩვენშიაც და მოუგონია „ახალი“ კლუბის დაარსება, საცა შეგვეძლება ჩვენ ქართველებსაც საქვეყნოდ გამოვფინოთ ჩვენი თვისებანი და უნარი ფულების ხარჯვისა და დროს გატარებისა“.

— ის ჰაერში ფრენა რომ მოუგონიათ — ისიც კი კაი მოგონებაა, გააწყვეტინა ნინიამ.

— ეჰ, ეგ რა მოგონება არის! მოგონება ის იქნება კარგი, რომ ისეთი ვინმე გამოვიდეს და მოგონოს ის, რომ ჯიბეში ფული არ გამოგელიოს, რაც უნდა ბევრი ამოიღო ჯიბიდან და ჰხარჯო, აი მოგონებას ამას ვეტყვი! აი ეს მოგონება იქნება კარგი და ძვირფასი, თორემ დღეს რომ ასი თუმანი გედოს ჯიბეში, ხვალ ასი კაპეიკი აღარა გაქვს!

— ეგეც ხომ კარგი მოგონება იქნებოდა.
— როგორ თუ კარგი მოგონებას მომგონებელს ყველა სულში ჩაისვამდა! აი თურქის, ვინც „ახალი“ კლუბი მოიგონა, უკუღმურე უჩიასამელი არ არის? დამაცადე ერთი გაჭიქონი! ჭკუჭკუჭიარო ჩემი აზრი. იქნება ისიც მოიგონოს იმან, რომ ჯიბეში ფულები არასოდეს არ გელეოდეს, რაც უნდა ბევრი ჰხარჯო, მაშინ ჩვენ, ქართველებს, მთელს დედამიწის ზურგზედ ხალხი აღარ შეგვედრებოდა. იცი, მაშინ რა სახელს გავუთქვამდით საქართველოს? ჯერ ეხლა უცხოეთიდან ისე არავინ მოვა საქართველოში, რომ ჩვენ დიდი ნადიმი არ გავუმართოთ და ამით არ ვავრძნობინოთ „წადი და საცა შენი სთქვა, ჩვენიც იქა სთქვიო“. ან როგორ გავაცნობთ ჩვენ თავს უცხოელებს სხვანაირად, თუ არა ნადიზედ? სად გამოვიჩენთ ჩვენს თვისებათა და ღირსებათ, თუ არ ქეიფსა და დროს გატარებაში? და ჯიბეში რომ ფულები გამოუღვევლად იყოს, მაშინ ერთი ნადიმის მაგიერად ორსა და სამს გაუმართავდით და აბა მაშინ ვეკურობინა, რა ქებადიდებას შეგვასხამდნენ მთელ ქართველობას.

— ვითომც რაღაცა შემომესმა: იმ კლუბში ფულები უნდა შეჰკრიფონ ხოლმე მოქეიფეთაგან და ეს შეკრეფილი ფულები უნდა ამარონ საზოგადო საკეთილო საქმესაო. ამისათვის ჰხსნიან თურმე იმ კლუბს.

— ეგ სულ ტყუილად მოუჭორებიანთ!.. თუმცა კი მე რა შენაღვლება რაში და სად წაეა ჩემგან დახარჯული კლუბში ფულები: საზოგადო საქმეს მოხმარდება, თუ კერძო კაცის ჯიბეში ჩავა — ჩემთვის სულ ერთია; მე მხოლოდ ჩემი სურვილი მომიკლან — მაქეიფონ და მახარჯვინონ ფულები, როგორც მე მინდა და მსურს. ჩემი საწადელი და სანატრელი მარტოდ-მარტო ეს არის.

— მეც ისე მგონია, რომ ჭორი უნდა იყოს, თორემ, თუ საკეთილო საქმისთვის ფულების შეგროვება უნდოდეთ მარტო იმ კლუბის საშუალებით, ის არ ემჯობინებოდა, რომ პირდაპირ მიემართათ ყველასათვის და ეთხოვნათ შეწირვა? ასე უფრო ბევრსაც შეაგროვებდნენ, ჩემის ფიქრით, და დიდი ხარჯისაგანაც ბევრს დაიფარავდნენ.

— შენ რატო მაგრე ლაპარაკობ ნინიავ! მაშვისაც დახარჯვა უნდა ფულებისა, სად და როგორ დახარჯოს? რამოდენა ფული დამიხარჯავს მე და აბა ვინ გაიგო და დაინახა? ის კლუბი რომ უოფილიყო, მაშინ კი ყველას ეცოდინებოდა. არა კმარა, რომ მე ვხარჯე ასე უჩინრად და უსახელოდ იმაო

*) ის. „კლეჯი“ № 12.

დენა ფული, რომ სხვასაც არ დაადგეს ჩემი დღე? რაც შეეხება საქველმოქმედო საქმეს — განა ცოტა შემინირავს?!
— ჰო, ძნელი კია ისე — პირდაპირ ფულის გაღება, რაც უნდა საკეთილო საქმისთვის იყოს დანიშნული, თუ არ ხერხითა და მოტყუებით.

— კიდევ!.. კაცო, რამ აგტეხა? იმ კლუბს სხვა არაფერი დანიშნულება არა აქვს რა, გარდა იმისა, რომ ქართველი ხალხის თვისება ღირსებანი: ქეიფობა, მხიარულობა, დაუზოგველად ფულების ხარჯვა და სხვა ამისთანები გამოფინოს საქვეყნოდ და უფრო ნათელ ჰყოს იმათთვისაც, ვისაც რაიმე მიზეზით ვერ შეუტყვია აქამდის ჩვენი უნარი. რამდენი ახალგაზრდა არის აღჭურვილი ამ თვისებებით და ვერსად კი ვერ გამოუჩენია.. შენ არ გესმის, თუ რა დიდებულ საქმეს ჩაეყრება საძირკველი იმ კლუბის დაარსებით. ვინა! მე რომ ის მამულ დედული, რასაც აქამდე ნაწილ ნაწილად ვყიდდი, ისევ ხელ-უხლებელი მქონდეს ეხლა, ამავე წუთში სულ მთლიანად გავყიდდი და მთელ მათში აღებულ ფასს ერთ ღამეს შევწირავდი მსხვერპლად ამ საშვილიშვილო დაწესებულებას! ახ, რა ავჩქარდი! ეს ოხერი სხვაფრივ, თითქოს გაფრთხილებული ფარდა ვიყავი და იმაში კი ვერ გამოვიჩინე შორს მქვრეტელობა, თუ რა მომავალი გავვიღებდა ჩვენ, ქართველებს. ღამის რომ იტყვიან, ფურმა იწველა — იწველა, ჰკრა წიხლი და დაღვარაო, სწორედ ისე მომივიდეს. კაცმა აქამდის ჩემზედ წინ არავინ გავატარე, ყველგან და ყოველ დროს პირველი მე ვიყავი და ეხლა კი, როცა დგება დრო და ჟამი უფრო მომეტებულად და საქვეყნოდ თავის გამოჩენისა, ფულები აღარა მაქვს, რომ დავესწრო ამ ბრწყინვალე ხალხოსნურ დღესასწაულზედ. და ჩემი დაუსწრებლობაც არ შეიძლება! მაშ რიდას ქარაველი ვარ რომ მთელი საქართველოს ამ ერთად ერთი ძვირფასი დაწესებულების დაფუძნებაში მონაწილეობა არ მივიღო? მაშინ დედამიწაზედ და გამგელებს! ყველანი მოვალენი ვართ ამისთანა დროს ვასახელოთ ჩვენი სამშობლო, ვისაც როგორ შეგვიძლიან; და ვინც ჩამორჩება უკან, ის დიდი მოლაღატე იქნება სამშობლოსი.

— შენც წინ რა გიდგა ბატონო, რომ არ მიიღო მონაწილეობა?

— გასაყიდი რომ აღარაფერი მაქვს — საიდან რა მოვაგვარო?

— რატომაც აღარაფერი გაქვს? მტერსაც ნუ ქენება!

— აბა რა?
— რა და ტყეები!
— ვის რად უნდა კლდე-ღრეები და გორები, რომ ერთიანად იყიდოს? შეშა-ფიჩხის წვრილ-წვრილად გაყიდვით კიდევ რა ბარაქს მოტყუებს კაცი: რა იმდენი უნდა შეგროვდეს, რომ მსხვერპლად მეყოს და ისიც მის პირველ გახსნაში, როდესაც ნამდვილი დროა თავის გამოჩენისა და სახელის მოპოვებისა.

— რასაკვირველია მარტო შეშა-ფიჩხი იოლას ვერ წაგიყვანს. ამისთვის შენც აიღე და მთელი ტყეები პირ აღებით და ერთიანად მიეცი გადასაკაქაქად. მე ვიცი მუშტარი არ გამოგიჩნდება! იქნება არც კი ეყოთ მთელი შენი ტყეები — იმოდენა მუშტარი დაგედება. შენ ოლონდ კი დათქვი და სხვა რომ არავინ — მარტო შესაკირებს არ ეყოფათ მთლად შენი ტყეები.

— ბიჭო, ეგ რა კარგი მაიგონე! — და სიხარულით მიჰვარდა განსვენებული ნინიას, გადაეხვია და შუბლზედ აკოცა. — აბა ერთი დატრიალდი, ჩემო ნინიავ, და ეგ საქმე გაჩარხე ჩქარა, ხუმრობა არ არის, დაყოვნება აღარ შეიძლება!

ერთი მაშინაც გადაეხვია და დაუკოცნა ნინიას შუბლი, როცა მან საქმე „გაჩარხა“ და ათათ თუმნიანები ჩაუთვალა განსვენებულს ხელში.

როცა ახალ კლუბში დაუზოგველად ამოდინდა ფული განსვენებულის ჯიბიდან და მისი ნაცნობნი თუ უცნობნი თავის გაქნევით ანუ თვალების გამტყვევლებით აღნიშნავენ თვის გაკვირვებას, — ამისთანა ცნობის მოყვარულთა საპასუხოდ შედიდურად და საყოველთაოდ გასაგონრად გაიძაბოდა იგი: „რომელ ჩირგვსაც კი წიხლი წამოვკარ ჩემ ტყეში, ქრელ-ქრელი თუმნიანები გადმომიგდოვო.“

VI

უნდა, სამწუხაროდ, ვალვიაროთ, რომ უბადლურ შემკვიდრეთ აქამდის არ მოუყვანიათ სისრულეში განსვენებულის ანდერძი. და თუ ბედნიერი შემთხვევის წყალობით არ გამოემზვევებინა, უთუოდ დაეკარგებოდა ეს განძი სამშობლო ისტორიას.

რა გასამართლებელი საბუთი ჰქონდათ განსვენებულის შემკვიდრეთ ანდერძის გატეხისათვის, — ამისი გამოცნობა ძლიერ ძნელია... ხომ მეტად არსცნეს მათ ხელოვნური ძეგლის დადგმა განსვენებულის საფლავზედ და არა ფიქრობენ, რომ გან-

სვენებულმა სიცოცხლეშივე აიგო უკვე ხელთუქმნელი ძეგლი? ძლიერ შესაძლებელია, რომ ამნაირ ძეგლათ მათ შიანდეთ შემდეგი:

იმ ადგილებს, რომელნიც ხშირი და გაუვალი ტყეებით იყვნენ შემოსილნი, ეხლა ტყის ნასახიცი აღარ ადევთ: ეხლა ეს ადგილები წარმოადგენენ ხრიოკ და გამოუსადეგარ ხევ-ლრეებს და კლდეგორებს. — ერთხელ შემთხვევით გაიარა ამ გახრიოკებულ ადგილებში განსვენებულმა და ნინიას, ნიშნის მიგებით, მიჰპარათა: „ჰი, ვერ ვიფრინე, ნინიავ, შენი ირმებ-დათვები, ერთ დროს ამ ადგილებში რომ ბუდრაობდნენო! არა, როდის მიიღეს იმათ ჩემგნით გაახატების ფირმანი, რომ ჩემს შამულში ცხოვრობდნენ და ბინადრობდნენ და არაფერ მოვალეობას კი არ იზდიდნენ ჩემს სასარგებლოდ“. —

რაც რამ ნაკადულები და ჩანჩქარები ჩამოდიოდნენ ტყით დაფარულ ხევებში, ან ტბა-გუბე იყო სადმე, სულ ერთიანად დაშრა მათმა დაშრობამაც არ ჩაუარა განსვენებულს უნაყოფოდ. თითქმის მოულოდნელად გამოუჩნდნენ ქვისა და ქვიშის მუშტრები და ისე გამოაღადვრინა დამშრალი ხევები, რომ დედამიწის ნიადაგამდის დააყვანინა. თანაც სიამოვნებით გაიძახოდა: „რა ყველაფერი ყოფილა გამოსადეგი: უბრალო კენჭი რა არის — ისიც კი ფულს იძლევაო“. —

ყველა წყაროებიც, რომლებითაც სოფლის მცხოვრებლები სარგებლობდნენ, დაშრნენ — დაპატარავდნენ ისე, რომ მთელი სოფლის მანდილოსანი მოიყრიან ხოლმე თავს ყოველ დღე ამ წყაროებთან და უცდიან კოკების ავსების ჯერს.

უცხო ტომის ახლად მოსულნი და სოფლის მიდამოებში დასახლებულნი სალტესავით გარს შემოერთყნენ სოფელს და აღარსაით უშვებენ ბინადარ სოფლის მცხოვრებთ და არც მათ ოთხფეხა საქონელს. სოფელი იღრჩობა სივიწროეში.

რა თქმა უნდა, რომ სოფლის ბინადარი მცხოვრებლები არასოდეს არ იფიწყებენ განსვენებულს და ყოველ ჟამსა და წუთს იხსენიებენ მას. და თუ ანდერძით დავალებული ძეგლის მიზანიც მხოლოდ ის იყო, რომ უზრუნველ ეყო განსვენებულს ყოველ წუთს თვისი ხსენება და მემკვიდრეებმაც ასე გაიგეს, არ შეიძლება არ დავეთანხმეთ ამ უკანასკნელთ, რომ მართლაც და განსვენებულმა სიცოცხლეშივე დაიდგა ისეთი ხელთუქმნელი ძეგლი, რომ

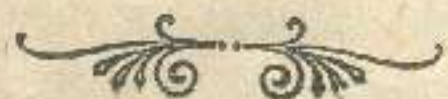

ბავშვები აკაკის საფლავთან (ფოტოგრაფია სტრუასი).

მელსაც ვერ შეედრება ვერა რაიმე ხელოვნური ძეგლი, თუნდაც იგი მთლად ოქროსაგან იყოს ჩამოსხმული და თვალ-მარგალიტით მოჭედილი.

მელანია.

1914 წ.

უზრუნველ ქართველის დღიურიდან

(კვირიდან-კვირამდე)

ნეტარ ხსენებული აკაკი, უკულმართ პირობების გამო ცხოვრების სათავეზე- მოტივტივებულ ზოგიერთ „ნოღვაწეთა“ დასახასიათებლად, იტყოდა ხოლმე:

„...სახლში მარხულად ბრძანდება, ძროხას შესჭამს შენსას თუა...
„გეწვევიო“ — მართალს ამბობს, რომ გპატივობს, — მაშინ სტყუა...“

ჰმ! საბრალო აკაკი, რას წარმოიდგენდა, თუ ჩვენი ცხოვრება „პროგრესიულად“ უფრო „წინ“ წავიდოდა! ნეტავი თუ იგი რაღას იტყოდა, რომ გაეგო, ამ ცოტა ხანში, სოფლის მოხელეებს, რომ თითქმის მთელი 1200 კომლოვანი სოფელი მარტყოფი შეუჭამიათ? თუ არა გჯერათ, გადიკითხეთ გაზ. „თემის“ ბოლო № 213-ში დაბეჭდილი წერილი ბ. ტ. კრიხელისა და დარწმუნდებით. ბარაქალა, კუჭებო, თქვენ მომხელეობას!... საყურადღებო უფრო აქ ის არის, რომ ამ სოფელს სათავეში სულ ერთი პროფესიის ხალხი მოჰქცეულა: „მამასახლისი სვ. მათიაშვილი — მიკიტანი, ნაცვალის გიგო თვალთაშვილი — მიკიტანი, მეორე ნაცვალის ვასო ძამაშვილი — მიკიტანი“ და ამ მიკიტან-მმართველების ღირსეული თანამშრომელი ყოფილა სოფლის — მწერალი ვასილ სოსელია, რომელიც, ვითარ პრინციპალური მოწინააღმდეგე ღვინისა, — სადაც ნახავს ღვინოს უეჭველად უნდა რომ იგი „მოსპოსო“... აი სად მომხდარა გაერთიანება ყველა სოფლების მიკიტანებისა თუ არა, მარტყოფისა მაინც.

ჩვენ ვიცით, რომ დიდი ხანი არ არის მას შემდეგ, რაც ასეთსავე „პროგრესის“ გზაზე იდგა, თბილისზე მახლობლად მდებარე, სოფელი დილომიც, სადაც მოქმედების ფართო სარბიელი მოეპოვა მთელ შვიდ სამიკიტნოს და თუ ამ სოფლისაც თანდათან გაშიკიტნება ამ ბოლო დროს შეჩერდა, ამაში, ცოტა არ იყოს, „დანაშაული“ მიუძღვით ისეთ ჩუმჩუმმა მუშაკთ, როგორც არიან მოძღვარი ივ. სონდოლაშვილი, ექიმი ბ. დემურია და სხვა.

თუ ამერეთის ზოგიერთ სოფლებს, როგორც

ხედავთ, „ჯეროვანი — წინ-სვლა“ ეტყობათ, სამაგიეროდ „რეგრესს და ჩამორჩენას“ ვხედავთ ზოგიერთსავე იმერეთეთის (სამეგრელოს) სოფლების ცხოვრებაში: როგორც გაზ. „მადრეფანი“ (№ 16) გვატყობინებს, ამაშის საკრედიტო ამხანაგობას გაუმართავს კრებები და შვიდ სოფელში მოუსპობინებია დღეობების გადახდა (ჩვენებური, ბატონებო, — მამა-პაპური, — ვაგლაბი...) „საწყენი“ უფრო ის არის, რომ ამაშელთა მაგალითისთვის მიუბაძავათ: ქალეუბნის, სუჯუნისის, ონტოფოსის და სხვა ამხანაგობათაც, რომელთაც მოუსპიათ აღდგომა-ახალწელს სუფრის გაწყობა და „ვიზიტები“; უარ უყვიათ ტირილ-ქელეხი (საბრალო იქაური ლვდელ-დიაკვნები!) და, როგორც ბ. ქობულია იტყობინება, გამოუმუშავებიათ (მე რომ ამ სიტყვას ვერა გზით შევეგუე!) „ტირილის ახალი ფორმა“, რომ ხალხი ასცდეს (ვითომ და!) უაზრო და გამანადგურებელ ხარჯებსო... არა, ბატონებო, თქვენ როგორც გნებავთ და მე კი საჯაროთ ვაღვიარებ, რომ დიდი წინააღმდეგი ვარ ასეთი ძველის-ძველ ტრადიციების მოსპობისა და, ცოტა არ იყოს, ეროვნულ ელფერის დაკარგვისა... წინადადება შემომამქვს, როგორც ნამდვილ წევრს ქ. შ. წ.-კ. საზოგადოებისას, (თუმცა, ჩვენ შორის დარჩეს და, აგერ შეხუთე წელიწადია, რაც საწევრო გადასახალი არ შემიტანია,) რომ, ამ საზოგადოებისვე ხარჯით, ამერეთიდან იმერეთში გადატანილ იქმნას რამდენიმე სამიკიტნო მაინც, თუ გვინდა მოსალოდნელი საფრთხე თავიდან ავიცილოთ.

სულ სხვა გვარი მეორე საფრთხის აღნიშვნაზე დავესწარით ეგრეთვე ამას წინად. უნდა მოგახსენოთ, რომ მეტად სიმპატიური, ჩუმი და ნაყოფიერი მუშაკია ჩვენი ისტორიკოსი ბ. ს. გორგაძე, მაგრამ იმასაც ერთნაირი ახირება სჭირებია: ამ ერთი-ოდე თვის წინად, ქართ. კულტურის მოყვარულთა საზოგადოების ერთ-ერთ კრებაზე, ბ. გორგაძემ წაიკითხა თავისი ვრცელი მოხსენება, რომლითაც ამტკიცებდა, რომ აუცილებლად საჭიროა ღირსეულად მოველოს დიდ თანამედროვე ნაკლის ჩვენი მწერლობისა — ქართული ენის ღრამატიკას, თუ არ გვინდა ასეთ დაქსაქსულად, ჩიქირთულად

1. ერცჰერცოგი ფრიდრიხი, ავსტრიის ჯარების მთავარ-სარდალი, რომელმაც ვერ მოახერხა პერემიშლის განთავისუფლება. 2. გენერალი კუსმნეკი, პერემიშლის კომენდანტი.

ვწერთ, და, როგორც ყველა სხვა კულტუროსან ერებს შეუქმნიათ, ჩვენც შევქმნათ საერთო აკადემიურ-ლიტერატურული ენა. და წარმოიდგინეთ, კინალამ გაიყვანა ეს მრავალთავის (და მათ შრის თქვენ უმორჩილეს მონისათვისაც) ძნელად შესაგუებელი და «სახლაფორთო» მოსაზრება! კიდევ კარგი, რომ კრებაზედ აღმოჩნდნენ ისეთნიც, რომელთაც ბ. გორგაძეს სიტყვა «გაუტრიზანეს» და დაგვარწმუნეს: სულ ტყუილია, «კაცმა როგორც გინდათ ისე სწეროს, ოღონდ გასაგებათ ილაპარაკოს; ჩვენ ლაპარაკიც არ ვიცითო»... ჩემი აზრითაც ეს სრული ჭეშმარიტება გახლავთ: მართლიაც და, მაგალითად, ქუთათურს თუ არ უთხარით: «კახიონი გოროდის კლასში სტეკლოებს ვაჯენო», — სხვანაირად ვერც კი გააგებინებთ, რის თქმა გინდათ. ერთი სიტყვით, «ჯინიანი» და ახირებული კაცი ბრძანებულა ბ. გორგაძე!..

და ერთნაირი ახირებულება გადასდებია აგრედვე თვით ქართულ კულტურულ მოუვარულთა საზოგადოების გამგეობასაც. აი საბუთიც: გასულ კვირას დავესწარი ამ საზოგადოების კრებას, რომელსაც თავმჯდომარეობდა გამგეობის ერთი წევრთაგანი, ვეჭილი ბ. გ. გორდენიანი. (ვეჭილები ხომ საზოგადოთ ჟინიანი და ამასთანავე მოხერხებუ-

ლი ხალხია: თავის ნათქვამს, როგორც მექოთნე ქოთანს, ყურს საითაც უნდა იქით მოაბავს!) ჰო და, აღნიშნულ კრებაზე, ერთ დამსწრეთაგანმა (ისიც ვეჭილი იყო და უნებლიეთ გამახსენდა ერთი ებრაელი, რომელმაც ასეთ შემთხვევაზედ სთქვა: „მარცხი-მარცხს გადაჰკიდებია“!...) სთხოვა დეზეზიანს... უკაცრავად, ბ. გორდენიანს, რომ ნება მიბოძე ჩემი სიტყვა უცხო ენაზე მოგახსენო, ვინაიდან დედა-ენაზედ იმას ჯეროვანად ვერ გამოვხატავ, რის თქმაც მინდაო. დამეთანხმეთ, რომ ეს ბუნებრივი და კანონიერი თხოვნა იყო, ვინაიდან, ჩვენებურ ინტელიგენტთა შორის, ვერ შეხვდებით ხუთიოდე კაცსაც ისეთს, რომელთაც თავისუფლად, ძალ-დაუტანებლად შეეძლოთ ქართულ ენაზე ბაასი... მაგრამ გაჯიუტდა, შეხტა და შემოტრიალდა ჩვენი თავმჯდომარე, ნება არ მისცა და თავისი, ჟინიანობით გამოწვეულ, სიკერპის გასამართებლად, მოედო რაღაც ლობე-ყორეს: „თვით ჩვენ საზოგადოების—მიერ დასახულ მიზანს არ შეეგუება „კრებებზე უცხო ენაზე ლაპარაკიო“—და სხვა და სხვა. კიდევ კარგი რომ ჩვენში იშვიათია გორდენიანისთანა ახირებული თავმჯდომარეები, თორემ, შენი მტერი, ჩვენ მოგვიხდებოდა ან მუნჯური კრებები გაგვემართა, ან, როგორც რუსები იტყვიან: „ВСЕ лавки закрывать! ვინაიდან, თითქმის ყველა ჩვენ

საზოგადოებრივ კრებებზედ ენების მთელი დომხალია ხოლმე. ან სად გაგონილა ჩვენში, რომ კრებებზედ, თავიდან-ბოლომდე, დედა-ენაზე ილაპარაკონ??...

ამ კრებაზე წაკითხული ბ. გ. ჟორდანიას—მიერ მოხსენება კი—ჩვენებურ ქორწინებაზე—მართლაც საყურადღებო იყო, დარწმუნებული ვარ, ბევრს ჩვენებურ „ბარიშნა—ქენიხებსაც“ გული დასწყდებოდა, რომ, უცოდინარობით, არ დაესწრნენ ამ... სიტყვიერ ქორწინს მაინც...

ნეტავი იმას, ვინც მართლა ქორწინების, ან თუ ოხუნჯობის გუნებაზე იყოს! მე კი ეხლა ჩემი სატკივარი მაქვს და ამ სატკივარზე შენთან საჩივარი, მკითხველმა მე გული მტკივა, რომ ჩემი დღიურიდან, გარეშე, ჩემი სურვილისა, მაიძულებენ ისეთ მშრალ ამბების ამოკრებას, რასაც არც რამ სიმახვილე აქვს, არც ფხა, არც რამ ისეთი შინაარსი, რის გაზიარებაც ისე მწადიან შენთან და რასაც მართლა შეეძლებოდა ჯეროვანის დაკვირვებით მოექცია შენი, ჩვეულებრივად ჩემსავე—გვერდივ უზრუნველი ყურადღება. პირად ჩემ ყოფაში შეიძლება ბედის სანდურად არაფერი მქონდეს, მაგრამ ვერც კი წარმომიდგენია ისეთი ცოტად თუ ბევრად მოაზროვნე და მგრძობიარე ადამიანი, რომელსაც პირად უზრუნველ-ყოფით შეექმნას გულის სიმშვიდე! გარეშე საზოგადოებრივ ეროვნულ დაღმინება—დაავადებასა! არ შეიძლება ადამიანმა, ამ სიტყვას ღირსეული მნიშვნელობით, ზნეობრივის სიმშვიდით კუჭი ამოიქალოს მაშინ, როცა მის გარშემო, მისსავე სისხლისა და ხორცის მოძმეთა ოხვრა-კვნესა ისმის; მას არ შეუძლიან დამშვიდებით ლუკმა გადაყლაპოს, თუ წარმოიდგენს, რომ მთელი წყება თვის თანამომძმეთა სოფლებისა, ვაი-ვაგლახით შეძენილ ავლა-დიდებით, ცეცხლმა და მახვილმა იმსხვერპლა და გადარჩენილნი კიდევ ტყესა და ღრეს მოსდებიან...

ღიახ, არიან ხოლმე ისრეთი წუთები, როცა შენს გარდუვალ მოთხოვნილებას შეადგენს მართალი და საგულისხმეო სიტყვა გაუზიარო შენს მეგობარ—მკითხველსაც, მაგრამ... ისეთი ნაკარნახებ-ნაწერებიც რაღაც უდღეური გამოდიან, თითქოს მათ ვერ იკარებდეს ქალაღი, და უკანასკნელი უმაღლესი ისეთივე სუფთა, უსიტყვო რჩება, როგორც,

მაგალითად, იხილე გასულ კვირის ნომერში... ასეთ შემთხვევაში მზათა ხართ მთელი თქვენი დაგუბებული ჯავრი თვით რედაქტორზე-ყაროთ, რომელსაც დაჟინებით სთხოვთ პასუხს თქვენ შრომის და რწმენისადმი იმგვარ უდიერად მოპყრობისაფენის, მაგრამ, მოშავებდებულ—მოკუნტული რედაქტორიც მისჯდომია ღარიბ მაგიდას და თავისთვის გამოურკვევლად რაღაცას ბუზლუნობს... იმიტომაც ნუ დაგვემდურებით მაინც, მკითხველო, თუ მხოლოდ და „საოხუნჯო ამბებით“ ვსცდილობთ რამენაირად თქვენს გართობას... ოთარ ბეგისა არ იყოს, ჩვენც, ავიცინით, ღიახ, ვიცინით!..“

გ. ახ—ელი.

P. S. ის-იყო ზემოთ ამონაწერი დღიურიდან გავათავე, რომ მეზობელ ბანიდან მომესმა სიმღერის ხმა.

— შესწყვიტეთ!.. გაჩუმდით!.. — ამ ძახილით, გაბორბლებული, გავვარდი გარეთ იმ მიზნით, რომ მომღერალთ შევეარდნოდი და სიმღერა შემეწყვეტინებინა საყვედურით: „არა გრცხვენიათ, რა დროს სიმღერის და ღმინის დროა!..“ მაგრამ, მომღერალთ რომ მიუახლოვდი, როგორც სიმღერის ნაღვლიანმა ჰანგმა, აგრედვე უფრო სიმღერის შინაარსმა, აფორიაქებული ნერვები დამიმშვიდა, გამანელა, მუხლებში ღონე წამართვა... მწყობრი, შეხმატკბილებული ჰანგი მკვნესოდა, უიმედოთ სჩიოდა და ღრმად სწვდებოდა დაავადებულის გულს:

„რა კარგი რამ ხარ ჩემო სამშობლოვ: ღამაზი, ტურფა და მოკახმული, მაგრამ რამდენად მშვენიერი ხარ, იმდენად უფრო მიკვდება გული“...

ეს „სიმღერა“ ეფინებოდა, სამწუბაროთ, მეტად მცირე მიღამოს...

მაგრამ რამდენად მშვენიერი ხარ, უფრო იმდენად მიკვდება გული...

მეც, მთელი დღე ღიღინით, ვიმეორებდი ამ სიტყვებს...

გ. ახ—ელი.

სხვა და სხვა ამბები

★ ქართულ კულტ. მოყ. საზოგადოებაში. შაბათს, 4 აპრილს თავად-აზნაურთა დეპ. საკრებულოში გაიმართა ქართ. კულ. მოყვარულთა საზოგადოების კრება გ. გორდენიანის თავმჯდომარეობით. კრებამ განსახილველი საგნებიდან მხოლოდ გ. ჟორდანიას მოხსენება მოისმინა: „ქართლის საქორწინო ადათები, როგორც საისტორიო-სასოციოლოგიო მასალა“. მოხსენების წინ თავმჯდომარემ მოკლედ და მკაფიოდ დაუხასიათა მნიშვნელობა ისტორიულ-კულტურული ნაშთებისა, ზნე-ჩვეულებათა, ადათებისა, ხალხურ სიმღერებისა და სხვა. ყველა ეს იგივე დაუწერავი კანონებია, რომელიც ახასიათებს ხალხის კულტურულ მდგომარეობასაო. შემდეგ მოხსენება წაიკითხა თვით ჟორდანიამ. მოხსენება ფრიად შინაარსიანი გამოდგა და დამსწრე საზოგადოებას, რომელიც ბლომად იყო, დიდად ნასიამოვნები დარჩა. მოხსენების შემდეგ საუბარში მონაწილეობა მიიღეს კ. ყიფიანმა, პ. მირიანაშვილმა, ს. გორგაძემ, გამსახურდიამ, ივ. ავალიშვილმა და სხვ.

P. S. შაბათს, 18 აპრილს, დეპუტატთა საკრებულოს დარბაზშივე გაიმართება საღამოს 8 საათზე ხსენებულ საზოგადოების კრება, რომელზედაც გ. თ. ჟორდანიას წაიკითხავს თავის მეორე მოხსენებას: „ხალხური საპართალი ქართლში“.

შემდეგ გაიმართება კამათი. კრებაზე დასწრება და კამათში მონაწილეობა ყველას შეუძლიან.

✦ კონსტანტინე დიმიტრის ძე ყიფიანმა, კაცა ხანია მას შემდეგ რაც ქართულ-რუსულ ლექსიკონის შედგენაზე შრომებს, თითქმის 30 წელზე მეტი.

ამჟამად შრომა უკვე დაუმთავრებია და დასაბეჭდათად დაუმზადებია, ამ საქმის გამო მას წერა-კითხვის გამგეობისთვისაც მიუმარსავს თხოვნით, რათა მას ეს მისი შრომა წიგნად გამოსცენ. აქამდისაც კას. ყიფიანასკუთხის შრომითაც არის ჩვენში ცნობილი, ადრე მან გამოსცა ქართულ-ლათინურ-რუსული ბატანიკური ლექსიკონი ამას გარდა ქართულ სამეცნიერო ტერმინების კრებული და სხ.

(ჟურნალ გაზეთებიდან)

◆ დიდი ვეზირის აზრი ოსმალეთის გამოსვლაზე. ნიუორკის წარმომადგენელს სტამბოლში

უსაუბრნია დიდ ვეზირთან ოსმალეთის ომში ჩარევის შესახებ. აი, სხვათაშორის, რა უთქვამს ვეზირს: „ოსმალეთმა უარპყვეს მოკავშირეთა წინადადება, ვითომც ოსმალეთს 30 წლ. განმავლობაში ხელს ვერავინ ახლებდა. ასეთი გარანტიის მიღება დიდ ვნებას მიაყენებდა ოსმალეთის სუვერენიტეტს. ოსმალეთი გამოცდილებამ კარგად დაარწმუნა, რომ სამთა კავშირის აღთქმა ვერ იქნებოდა საფუძვლიანი. ჩვენ დავიღალეთ მათი პირფერობით და ცრუ აღთქმებით. ოსმალეთს სურთ თავიანთი ბედი თვითონვე გამოსჭედონ. ოსმალეთის აღორძინებამ, რომელიც 6 წლის წინად დაიწყო, მთელი მხარე საოცრად წამოსწია, გააღონიერა ნივთიერად და გონებრივადაც აამაღლა. ოსმალოები პარბაროსები არ არიან, შავ-კანიანები, ანუ ყვითელი მოდგმის ხალხი, არა, ესენი თეთრები არიან და უფლებაცა აქვთ სხვა თეთრ ერებთან იცხოვრონ მენობლურად და მშვიდობიანად. მაგრამ მათ ვერვინ მიუხვდა გულის-პასუხს, ამიტომ არც ერთი არ მოპყრობია სიმპატიით. უკანასკნელ დღემდე ოსმალეთი მხოლოდ პაიკი იყო ვეროპის დიპლომატთა ხელში. მის ინტერესებს არავინ იცავდა, გული არავის შესტკივოდა. ჩვენ დავიღალეთ ყველა ამისგან და დღეს ოსმალეთი თავის არსებობისთვის იბრძვის. რაც შეეხება იმ აზრს, ვითომც ოსმალეთი შეიძლება ახლა ავსტრო-გერმანიის უღელ ქვეშ ჩავარდეს, ესეც ტყუილია: განა ავსტრია და იტალია თავიანთ მოკავშირეთა უღელ ქვეშ როდისმე ჩავარდნილან?

★ ახალი ტიპის ყუმბარები. შვეციაში საფრანგეთიდან მოსული აფიცრები ამბობენ, რომ საპოზიციო ომის დროს გერმანელები ახალ სასროლ ყუმბარებს ხმარობენ, რომელსაც ფრანგებმა „შამპანიურის ბოთლები“ უწოდესო, ასეთ ყუმბარებს ან ხელით ისვრიან, ან განსაკუთრებული სასროლი მანქანებით. ამ ყუმბარების აფეთქება ძლიერი და გამწვანებელი ძალით ხდება. საცა ეცემა დიამეტრი უდრის 40 ფუტს, ხოლო სიღრმე 15 ფ. რომ ყუმბარა არ აფეთქებულიყოს, ასეთი შემთხვევა ჯერ არ ყოფილა. ეს გარემოება ფრანგ ქიმიკოსებს აფიქრებინებს, რომ ყუმბარის ნივთიერების მელინი და დინამიტი კი არ შეადგენს, არამედ ჰაერის სითხე, ანუ ნახშირ-მჟავიო. ყველანი დიდის გაფაციცებით იკვლევენ თავ-თავიანთ ლაბორატორიებში თუნდა ისეთი სახელოვანი მეცნიერნი, როგორიც არიან ტიურპენი და გასტონ-მარვე.

◆ გერმანელი იურისტები, ომის ქველზე. „Deutsche Juristenzeitung“ ის ცნობით დღემ-

დე ომის ველზე დაცემულა 1,472 გერმანელი იურისტი, ამათ შორის 7 უნივ. პროფესორი, 313 მსაჯული და ბრალ-მდებელი და 1,162 ვე-ქილი.

გ ე რ მ ა ნ ი ა შ ი

„რ. ვ.“ კორესპონდენტი თავის წერილებში ასწერს გერმანელთა მართლაც და განსაცვიფრებელ ტექნიკისა და აღმოჩენის შესახებ. გერმანული ტექნიკას საოცარი სისწრაფით გაჰყავს ელექტრონი უმავთულოდ და ურეზინოთ, ქაღალდისაგან აკეთებენ ბამბას, ძველი გაზეთებიდან ჰკერენ ზამთრის საბნებსა და ტანსაცმელებს, სამზარეულოს ნარჩენებიდან ჰკვებენ საქონელს, „ჩალის ფქვილით“ ჰკვებავენ ლორებს, ქალაქის მოედნებზე, უდაბნო ადგილებზე და ნაქობრებზე სთესენ კარტოფილსა და პურს, შაქრისაგან ჰხდიან სპირტს და ამოძრავებენ ავტომობილებს, ჰქმნიან ერთგვარ მცენარეობის ჯიშს, რომელიც იძლევა oleum ricini-ს, უწელე-ბოდ აკეთებენ ძებვებს, ურეზინის ძაფოდ ჰქსოვენ საწვიმურებს და სხვა და სხვა.

მაგრამ ყველაზე უდიდესი აღმოჩენა გერმანელთა ტექნიკაში აღსანიშნავია სრულებით ახალი საშუალება ჰაერშივე აზოტის დაჭერა მოგროვება. აზოტი აუცილებელი საჭიროებაა მიწათმოქმედებისა და ასათფთქებელ ნივთიერებისთვის. გერმანიაში ძალიან ცოტა აზოტი იყო ყოველწლიურად 18) მილიონ მარკისას იწერდნენ ჩილიდან. ამიერიდან კი უმთავრესი ქარხნები აუშენებიათ ბიტერფელდში, ბერლინის მახლობლად. საფინანსო მხარე უკისრია ბერლინის საელექტრონო საზოგადოების კავშირს. ეს ახალი აღმოჩენა, აზოტის პირდაპირ ჰაერშივე დაჭერა, უზრუნველსა ჰყოფს გერმანიას, როგორც მინდვრების დასამუშავებლად, ისე ასათფთქებელ ნივთიერების მოსამზადებლად და სხვა მოთხოვნილებათა დასაკმაყოფილებლად.

ამ ახალი აღმოჩენით სახელმწიფომ ახალი შემოსავალის წყარო შეიძინა. ვიდრე გაღებულ ხარჯს არ აინაზღაურებენ, შვიდი წლის განმავლობაში, მარტ. 1922 წ. არსდება სახელმწიფო მონოპოლია.

ქ-ნი ნინო ჩხეიძე მედვას როლში

ბევრი რამ გაშეგონა ქ. ჩხეიძის მედიის შესახებ. ამ მსახაობის მადლიან ნიჭში ეტყვი არასოდეს არ შემიტანია და ამიტომ უფრო ხალისიანად წაველ 8 აპრილს სახალხა სახლში „მედვას“ სანახავად. აქვე უნდა შეგნიშნო, რომ ზიესა შინცა და შინც სახარბიელად არას წარმოადგენს. იგი უაღბო ეფექტებზეა დამუარებული, სტენიურ ხელფუნებს ბევრად ვერ აკმაყოფილებს, არახუნებრივობა, ტიპების ფერმკრთალობა თავისთავად ჰგულისხმობს, რომ ზიესა მარცხით უნდა გათავდეს. ანტიურ ხელფუნებაში მხატვრული შემოქმედება და თვით შიროვნებანი ერთურთისაგან თავიანთი მთლიანობით, სრული მხაზულობით განსხვავდებოდნენ. სუფორანი კი თავიდან ბოლომდე უაღბადა სწერს, არც ერთი მის მიერ დასურათებული მოქმედი შინი არ წარმოადგენს სრულს, სკულპტურულ შიროვნებას; თვით მედიც კი მეტად ფერმკრთალია, ბუნებრივობას დამორებული. თუ არ გავისსენებთ ადგილ-ადგილ საეფექტო ძლიერ ხაზებსა, რაც ისტორიამ გადმოგვცა და ეოვლად უნიჭო მხატვრის ხელშიაღ კი ჯადოსნურ ფერადების სახეს იღებს, ეს ზიესა გრამად არ უღირებოდა და მისი დადგმაც ზედმეტი იქნებოდა ჩვენს სტენაზე, როგორც ესოტერიურ გრძობათა გამრუფსული ზიესა.

მართლაც ძლიერი ხელფუნა უნდა იყოს მსახიობი, რომ ამ ბავშვურ სახინოკედლო ზიესას სული ჩაუდგეს, აღმაღლდეს და ადგვამაღლოს ხელფუნებას თეართოვლა მწკერვალამდე. და ეს ხელფუნება, ასეთა ჯადოსნობა შესძლო ქ-ნმა ჩხეიძემ, მან გადაგვანა სიძნელის ეფექტგვარი ზღუდე და ავტორის სასუსტე უბადლო ნიჭის წყალობით ერთი საზღ გამოისუიდა.

უდიდესი ძღვენი, რაც მისთვის ბუნებას მიუნიჭებია, ეს განლავთ ხმა, ეს ნაზი, მეტად ლბილი და ეკავილებთან მოაღერსე ნიაფი, რომელიც ტონთა მრავალფეროვანი მუსიკობით უნებლიედ გხიბლავთ, გაჯადოვებთ. საკმარისია სტენაზე გაისმას იგი, რომ ელექტრონმა დაგინართ, მაგნიბლოთ და ისე შეგვიპერთო, როგორც მარწმუნე სამრკვლოდან სალიტანიო ზარის ხმამ. თქვენ გავიწულებათ ჩვენი სტენის სიღარიბე, გავიწულებათ თვით მსახიობთა ჰერსენალის სასუსტე-ნაკლუფეანება, გავიწულებათ თვით ანტიურთის სიშიშვლე, სრული განცვეთილობა, რასაც ვითომც კარინთის მეფე კრეობის სასახლე, კარმიღამო და ფირუზოვანი ზღვის კიდე და მოქალაქენი

უნდა დაეხატა. თუ რამ ესთეტიურ გემოვნებისა ესმის ადამიანს, უეჭველად, ერთ წუთითაც არ განგრძობს ამ საცირკო სტენის სანახაუად, მაგრამ არა, აი, გაისმის მუდგას განწირული ხმა: „გვიშველეთ..!“ და სანახაობაც სხვა სახეს იღებს. უსიამოვნო შთაბეჭდილება ფილექტივის (კორიშედი) წინ თავმოყრილ ბრბოს მიერ იფანტება და წუთიერად ფრთას ისხავს სასურველი იდეაზე, რომლის მოლოდინიც ინსტიქტიურად გვექმნება. მართლაც, განწირულ ხმის შემდეგ გამოჩნდა თუ არა კიდევ მედია თავისი ბავშვებით, ბრბო მოქმედ პირებითურთ გამჭვირვალე ფანსე ღანდებდა დაიხატა, მათ იქ ეოფნას ვერავინ ამჩნევდა. თვით უსულა ტილო, გახუნებული დეკორაცია სასურველ ღანდშტაფელ გაიძალა, როგორც კორინთის კანცხის საუცხლო ლავვარდი კიდევ...

შემდეგ, თითქმის ოთხივ მოქმედებაში ეოველ მის გამოსვლაზე საზოგადოებაში სწრაფი მოძრაობა ასტუდუდა ხოლმე და წუთითავე უურ განბოული აშტურდებოდა მას. საუცხლო ხელაფნებით ჩატანა სტენებში საუბარი კრეუზასთან და იაზონთან. გაწეწილ კიბრის თმით, თუორი სარისით, გაწამებული სახით, მდეფარე და მოეფარე ანთებული აფალებით ერთსა და იმავე დროს მათურებულში იწვევდა განცვიფრებას და თანაგრძობას, შიშსა და უსაზღვრო სიმშატას. დიდებული რამ იყო იაზონის მიერ შეურაცხყოფის დროს. ამ დროს ეს შეგინებული უცხო ქალი შეკლს თავის მეფური მედიდრობით გაარდგვეს ბრბოს და როგორც მარმარილოს ქანდაკი სიკვდილის მრისხანებით, ისე ანადგურებდა თავის შეურაცხყოფელთ. მაგრამ აი, იაზონი შეახებს ტლანქ ხელს, ძიანს დასტემს, იფანტებათ უველანი, ძიანს განართხელი მედია რადის — რადის წამოსწევს თავს, როგორც დასტუვილი თავთავი და გაისმის ერთგვარი საუვედურის ხმა, წმინდა და მელოდიური, მაგრამ მასთან ხადუღიანი, როგორც მწუხრის ზარის ხმა.

მაგრამ უველაზე საინტერესო იყო უკანასკნელ მოქმედებაში, როდესაც ბავშვებს ეთხოვება, ჭკოცნის და გულში ჩაკრულთ მთრთოლვარე ხელით თითქმის წინდაწინვე უმინჯავდა საკუფეს, სადაც ადვილად შეესლებოდა დაეკრა დახა, რათა შური კბია მოლაღატე იაზონისთვის. ამ დროს მედია — ჩხვიძე ნამდვილი სიბილდა იყო. ბევრს, ძალიან ბევრს დაადერეუნა ცრემლები. მას აღნავაფ არ უსარგებლნია მედიასებური მევეორი თვალითა ეუვექტიოთ,

არა, დედობრივ გრძობამ გაიმარჯვა, მას წამწები თითქმის მთლად დაახუჭვინა ტანჯვით, თითქმის ტანჯვა იგი ჭსურს ამოსწუროს და კოცნის წვიმით განწირულ შვილთა ეუფულებში ჩასხუროს.

არა ნაკლები ეუვექტიო ჩატანა სასურველ გეინებულო სტენა ბავშვების დახოცვა და გასისხლიანებულ დანით მდეფარ იაზონის წინ შეჩერება, დანისა და თითების ათამაშება, თითქმის სამჭრელის პირიდან უმწეოთა სისხლი წვეთ-წვეთად მოდისო. ეს იყო მომენტი მხატვრულ შემოქმედების ძალთა კონტრასტისა, როცა ხელაფნების ანაკეღმა მათურებულთა გრძობანი ათამაშა, აცდინა და არ არსებულის უეჭველ სინამდვილეში დაარწმუნა, რასაც ასე რიგად ვმოწმობდა მათი მოუუყუნე ცრემლები...

სამწუხაროდ უნდა შეგნიშნოთ, რომ მსახიობს დანახენნი ვერ უწეობდნენ ხელს. არც ერთი მოქმედი პირი ვერ ჭქმნიდა სათანადო იდეაზე. მდისტიკის სკულტურული ხასიათი, რაც ანტიურ დროის პიესების აუდიელულ ფერადებს წარმოადგენს, არც ერთს მათგანში ვერ ვხედავდით. ამ მხრავ შეიძლება ითქვას, რომ ერთად ერთი კორიშედი იყო თავის ადგილას და საკმაო მოხაზულობით გვისურათებდა მოხურე ფილექტივის.

დიოგენი.

წერილი რედაქციის მიმართ

ბ-ნი არ. ჯ — შვილი „სახალხო ფურცელის“ მე 252 ნომერში გულის წყრომას უცხადებს ქართულ კულტურის მოყვარულთა საზოგადოებას, რომელსაც „განზრახვა პქონია გამართოს მსჯელობა ბ ნ ს. კაკაბაძის საქციელის გამო“. ასეთი განზრახვა ბ. არ. ჯ — შვილს „ყოვლად შეუწყნარებლად და არა საკადრისად მიაჩნის“ ის მას „კატეგორიულად პგმობს“. — „ბ-ნი ს. კაკაბაძე ბოროტ-მოქმედი ხომ არ არის“ — უკვირს ბ. არ. ჯ — ს, — მას არაფერი ისეთი არ ჩაუდენია, რომ ესოდენი სასჯელი მივაყენოთ“ და სხვ...

ჩვენ არ ვიცით, რამდენად ბოროტ-მოქმედი კაკაბაძე, „პიროვნების საჯარო საჯიჯუნად გამოტანაც“ ბევრად ვერაფერი სასიამოვნო ამბავია, მაგრამ არ შეგვიძლიან არ შეგნიშნოთ, რომ ასე-

16. 28

თი „ჯიჯგენა“ პიროვნებისა და მისი სახელის შეუ-
 რაცხოვრება ჩვენს საზოგადოებას ისე არსად ახსოვს,
 როგორც იმავე გაზეთის ფურცლებზე, სადაც
 თვით ბ. ა. ჯ — შვილი თანამშრომლობს. თვით
 წარსულს კრებაზე მოხდარ უმნიშვნელო ინციდენ-
 ტის ახალ ამბად გამოქვეყნება სწორედ ამ „ჯი-
 ჯგენის“ სურვილით თუ იყო გამოწვეული, თორემ
 ასეთი ხმაურობა და აურ-ზაური, რასაც ებ-
 ლა ვხედავთ, ხომ სრულებით არ იქნებოდა. მა-
 შასადაშე, გმობა და ანათემა ჯერ აქეთკენ უნდა
 მიემართნა და შემდეგ სხვებისთვის ესწავლებინა
 ჰკუა. მაგრამ, ვთქვათ, ეს კიდევ საბუთს არ გვაძ-
 ლევს ქ. კ. მ. ს., რომ შესაფერად თავი ვიმართ-
 ლოთ. საჭიროა საქმის დაწვრილებით გაცნობა,
 თვით წყველის ობიექტის სწორი განხილვა. ვიდრე
 ჩვენს გულისწყრომას და ისიც „კატეგორიულ“
 გმობას პათეტურად გავაშლევინებდით ფრთას. ნე-
 ტავ რას იზამდა, ვთქვათ, ესა თუ ის საზოგადოე-
 ბა, დაწესებულება; თუ ვნებავთ თვით „სახალხო
 ფურ.“ რედაქციის კოლეგია თუ მას მოხსენდებო-
 და, ჩვენი ერთ-ერთი წევრთაგანი აფურთხებს ჩვენს
 იდეებს, ჩვენს მიმართულებას და არასა ზოგავს ჩვე-
 ნი წმიდათა-წმიდის გასაქელავად? ყურადღება ასე-
 თის გაფრთხილებისა და მისი ვითარების გამორკვე-
 ვისა ნუ თუ ვისმეს რაიმე ცოდვად ჩეთვლებოდა?
 წარსულ კვირის ინციდენტი ამ ილიუსტრაციის ანა-
 ლოგიაა: გ. იმნაიშვილმა, როგორც ჩვენი საზოგა-
 დოების წევრმა აღძრა საკითხი ს. კაკაბაძის შესა-
 ხებ და დაახლოვებით შემდეგი ულტიმატუმი დასვა:
 „ჩვენი საზოგადოება არის ქარ. კ. მოყ. საზოგა-
 დოება. თუ ეს საქმით ასეთია და არა მარტო სიტ-
 კვით, მაშინ უნდა გვიყვარდეს ჩვენი კულტურა
 და ვიცოდეთ მისი პატივისცემაც. ცხადია, ჩვენს
 საზოგადოებაში მოექცევიან მართლა სულათ და
 გულით მოყვარულნი და ჩვენი კულტურის გაფურ-
 ჩენის ხელის შემწყობნი. თუ ეს ასეა, მაშ რას
 ნიშნავს, რომ ჩვენს საზოგადოებაში წევრად ითვ-
 ლება ისეთი ადამიანი, რომელიც არა თუ პატივს
 არა სცემს, პირიქით, ყოველთვის და ყოველგან
 სცდილობს განზრახ ფაქტების დამახინჯებით მის
 დაწინაურებას და შეურაცხოვას? ეს პირი გახლავთ
 სარგის კაკაბაძე. თუ საბუთი ვნებავთ, ბატონებო,
 მიიღეთ. აქ როდესაც ქართველი ერი და პრესა
 წმ. ნინოს პატივისსაცემლად და სათაყვანოდ ეროვ-

ნულ დღესასწაულის დაარსებას ფიცულობდა, მა-
 შინ ბ. კაკაბაძე ქარ. თეატრის სასცენო კათედრი-
 დან ზედ ნინოობა დღეს წმ. ნინოს სახელს შე-
 ურაცხოვდა, მას ლეგენდარულ მითურად პიროვნე-
 ბათ აცხადებდა, ყოველივე შემთხვევაში უფრო ლე-
 კების განმანათლებლად ჰსახავდა, ვიდრე ჩვენისად;
 ბ) როცა ტერიტორიის საკითხი აღიძრა, როდესაც
 ჩვენს გარშემო საშინელი იერიშები მოჰქონდათ ამ
 ნიადაგზე, მაშინ კაკაბაძე ირწმუნებოდა, რომ
 ჩვენ აქ მხოლოდ მეათე საუკ. გავჩნდითო; შემდეგ
 გ) მან გააწილა რუსთაველი, დიდი თამარი...
 ჩვენი კულტურა არ არის ჩვენი, — თუ რამ გვაქვს,
 ისიც სომხური და სხვა და სხვა. ჩვენი კულტური-
 სა და ისტორიის პატივისცემლად ასეთს პირს არ
 უნდა ჰქონდეს ადგილი ჩვენს საზოგადოებაშიო.

ბ. ნ. ჟორდანიას, როგორც საზოგადოების თავ-
 მჯდომარეს, არ შეეძლო ანგარიში არ გავწია ჩვენი
 „საზოგადოების“ წევრის ასეთი ბრალდებისთვის.
 ნუ თუ სხვა მის ადგილას სხვანაირად მოიქცეოდა?
 თუ პატივცემული „სახ. ფურც.“ რედაქცია ბ. ნ.
 ი. გედევანიშვილისა, კურსებზე მსმენელ ქალთა პი-
 რით და განსაკუთრებით არ. ჯ — შვილის სახელით
 გამოვიდა კაკაბაძის პიროვნების მართლაც და „სა-
 ჯიჯგენად“, ნუთუ იმ საზოგადოებას, რომლის
 წევრადაც ითვლება კაკაბაძე, უფლება არ ექნება
 მის შესახებ აღძრულ საკითხს სათანადო პასუხი გას-
 ცეს? ვიმეორებთ, ჩვენ არვის ვებრძვით, არც თუ
 ვისმე ვასამართლებთ „მეცნიერული“ რწმენისათვის,
 არა! ჩვენ, როგორც საზოგადოების მიერ არჩეული
 საბჭოს წევრნი, ანგარიშს ვუწევთ და მათგან წამო-
 ყენებულ ბრალდებას გვერდს ავუხვევთ. ჩვენ შევა-
 სრულებთ ჩვენს ზნეობრივსა თუ იურიდიულ მოვა-
 ლეობას, მოვიწვევთ კრებას, მოვახსენებთ იმნაიშვი-
 ლის მიერ წამოყენებულ ბრალდებას და რას დად-
 გენს იგი, ეს მისი საქმეა. და თუ ამისთვის ვინმე
 ანათემას შემოგვითვლის და შეგვაჩვენებს, ჩვენ მაინც
 დამშვიდებულნი ვიქნებით ჩვენი სინიდიისის წინაშე
 და ოდნავაც არ გავწითლდებით.

ქ. კ. ს. საბჭოს მონდობილობით მდივანი
 დ. კასრაძე.

რედაქტორ-გამომცემელი რ. გაბაშვილი.

